

Politidirektoratet
pr. e-post

NCIS Norway

Deres referanse:
201604997

Vår referanse:
2016/02784

Sted, dato
Oslo, 23.01.2017

HØRINGSSVAR – ENDRINGER I POLITIREGISTERLOVEN, ARKIVLOVEN OG STRAFFEPROSESSLOVEN – SLETNING I POLITIETS REGISTRE MV.

Det vises til høringsbrev av 15. desember 2016 fra Justis- og beredskapsdepartementet om forslag til endringer i politiregisterloven, arkivloven og straffeprosessloven, med tilhørende e-post fra Politidirektoratet av 23. desember 2016.

Kripos bemerker innledningsvis at vi er positive til initiativet fra departementet, og mener at forslagene er viktige.

Til punkt 4.1 – endringer i arkivloven § 9 og politiregisterloven § 50

Departementet foreslår en åpning for å slette opplysninger med hjemmel i arkivloven og politiregisterloven.

Kripos har som behandlingsansvarlig for 17 av 19 sentrale politiregistre erfart utfordringer med dagens regulering av sletting. Riksarkivets vurdering om at nåværende system i for stor grad binder arkivverkets skjønn har skapt utfordringer i praksis, særlig med henblikk på DNA-registret, samt ved utformingen av bevarings- og kassasjonsplaner for registrene. Selv om Kripos har forståelse for arkivverkets syn, mener vi at dette har skapt en vanskelig situasjon for Kripos som behandlingsansvarlig. Justis- og beredskapsdepartementet er kjent med dette. Vi viser her til Riksarkivets brev til Folkehelseinstituttet av 11. juli 2016 hvor det ble henstilt om at "dagens praksis med tilintetgjørelse av DNA-profiler hos FHI opphører inntil spørsmålene om forholdet mellom regelverkene er nærmere avklart, eller det eventuelt foreligger et lovlig hjemmelsgrunnlag for kassasjon av opplysningene, jf. arkivloven § 9 c".

Det er opplyst at departementet vil komme tilbake til hvilke opplysninger som skal kunne slettes. Kripos ber om å få komme med innspill til de konkrete forslagene før disse fastsettes. Vi vil likevel allerede nå understreke at en slik slette-bestemmelse er viktig for å kunne sikre forutberegneligheten for den registrerte, særlig når en behandling av opplysninger er basert på et samtykke. Sletting av opplysninger når samtykket trekkes tilbake, eller når formålet med behandlingen er oppfylt, er nødvendig. Kripos har flere ganger løftet problemstillingen knyttet til innhenting av referanseprofiler i såkalte screening-saker, hvor hele metoden etter vår

Kripos/

vurdering er lite verdt, dersom vi ikke kan garantere at opplysninger om den enkelte utelukkende brukes i den aktuelle saken, og at opplysningene faktisk slettes når formålet med behandlingen er oppnådd. Unnlatt sletting kan også være uheldig for politiets omdømme.

Etter vår vurdering er det flere registre som det kan være aktuelt å benytte unntaksbestemmelsen på, men vi legger til grunn at Kripos gis anledning til å komme med innspill til dette på et senere tidspunkt.

Til punkt 4.2 – endringer i politiregisterloven § 12

Det foreslås endringer i politiregisterloven § 12 om hvem som kan registreres i DNA-registeret, slik at norske statsborgere kan registreres uavhengig av om de bor eller oppholder seg i Norge. Forslaget medfører at de samme vilkårene gjør seg gjeldende for registrering i DNA-registeret, som for fingeravtrykkregisteret og reaksjonsregisteret.

Forslaget er i tråd med tidligere innspill fra Kripos, og vi mener at endringen gir en bedre helhet i vilkårene for registrering i de ovennevnte registrene.

Til punkt 4.3 – opphevelse av straffeprosessloven § 158 annet ledd tredje punktum

Spørsmålet om utformingen av straffeprosessloven § 158 har dukket opp i flere sammenhenger, og er blant annet drøftet av Personvernemnda i sak om sletting av opplysninger ved Rettsmedisinsk institutt, som på daværende tidspunkt var databehandler for Kripos, ref. PVN-2013-01, løftet i forslag til bevarings- og kassasjonsplan av Folkehelseinstituttet (FHI), og nevnt i brev fra Riksarkivet av 21. september 2016 vedrørende FHI's bevarings- og kassasjonsplan.

Straffeprosessloven § 158 annet ledd lyder:

Hvis den det gjelder samtykker skriftlig, kan det innhentes biologisk materiale med sikte på å gjennomføre DNA-analyse uten hensyn til om det foreligger skjellig grunn til mistanke. Analyseresultatet og det biologiske materialet tilintetgjøres når formålet med undersøkelsen er oppnådd. Analyseinstitusjonen kan likevel oppbevare profilene utelukkende for det formål å dokumentere sin virksomhet.

I merknader til endring av straffeprosessloven § 158, jf. Ot.prp. nr. 89 (2008-2009) står det:

Med denne tilføyelsen til lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 158 annet ledd modifiseres pålegget om tilintetgjørelse av resultatet av DNA-analysen slik at det samsvarer med det som i dag er teknisk mulig.

Sletteplikten knytter seg bare til DNA-analyser som er innhentet etter samtykke og uten at det foreligger skjellig grunn til mistanke. Pålegget i straffeprosessloven § 158 annet ledd om slik tilintetgjørelse gjelder i praksis bare for politiet som innhenter og Rettsmedisinsk institutt som analyserer det biologiske materialet. Rettsmedisinsk institutt har imidlertid ikke mulighet til å slette DNA-profiler fra de analysemaskinene som instituttet benytter. Maskinene er bevisst konstruert slik at sletting ikke er mulig. Formålet er blant å sikre at ingen kan manipulere analysene og resultatene av disse. Alle personprofiler som DNA-analysen resulterer i, blir derfor lagret hos Rettsmedisinsk institutt uavhengig av hva som skjer videre i saken.

Også laboratoriets akkrediteringsordning forutsetter lagring av prøveresultatet. Akkrediteringsordningen innebærer at analysearbeidet følger en godkjent protokoll for

behandlingen av DNA-prøver og sikrer at alle prøver behandles likt. For å sikre mot menneskelige feil og bevisst manipulasjon, må det også kunne dokumenteres i ettertid hvordan analysen er foretatt (sporbarhet). Slik etterkontroll forutsetter at analyseresultatet lagres.

Rettsmedisinsk institutt destruerer det biologiske materialet i samsvar med tilintetgjørelsesplikten.

Lovforslaget samsvarer med påtaleinstruksen § 11 a-4 fjerde ledd som slår fast at analyseinstitusjonen kan oppbevare profilene, men utelukkende for det formål å dokumentere sin virksomhet. I påtaleinstruksen presiseres det i tillegg at opplysningene ikke kan brukes til andre formål. Departementet mener at dette følger av at oppbevaring utelukkende kan skje for dokumentasjonsformål, og finner ikke at det er nødvendig å innta en tilsvarende presisering i loven.

I NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov er forslaget til ny bestemmelse om innhenting av biologisk materiale utformet slik:

§ 17-2. Innhenting av biologisk materiale for utelukkelse eller identifikasjon

(1) For å utelukke eller identifisere en gjerningsperson kan det innhentes fingeravtrykk eller biologisk materiale i form av spytt- eller celleprøve fra munnhule fra enhver som samtykker skriftlig.

(2) Påtalemyndigheten kan treffe beslutning etter første ledd.

(3) Materialet og analyseresultater skal tilintetgjøres når formålet med undersøkelsen er oppnådd, unntatt når oppbevaring er nødvendig for å dokumentere analyseinstitusjonens virksomhet.

I merknadene til § 17-2 står det:

[...] For at et samtykke etter første ledd skal være gyldig, må det være avgitt skriftlig, det må ha vært gjort kjent for vedkommende at inngrepet ikke kan gjennomføres uten samtykke, og det må ha vært klargjort overfor vedkommende hvilke regler som gjelder for oppbevaring av biologisk materiale.

Unntaket fra pålegget om tilintetgjørelse i tredje ledd omfatter ikke selve det biologiske materialet, kun analysene av dette. Unntaket har sin bakgrunn i at maskinene som benyttes til å analysere det biologiske materialet, er konstruert slik at sletting ikke er mulig. Dette er for å sikre at ingen kan manipulere analysene og resultatene, og for i ettertid å kunne dokumentere hvordan analyser er foretatt.

Utgangspunktet er at DNA-analyser basert på biologisk materiale kun skal benyttes i den konkrete saken de er innhentet i. I de fleste tilfeller skal materialet tilintetgjøres så snart prøven er sammenlignet med prøver fra spor på åstedet, og det utelukkes at sporet stammer fra vedkommende. Er det samsvar mellom prøven og spor, vil den kunne oppbevares etter utkastet § 17-3 og registreres i medhold av politiregisterloven § 12.

Til dette vil Kripos bemerke at det er mulig å slette DNA-profiler hos Oslo universitetssykehus (OUS)¹, slik det også gjøres i saker hvor OUS utfører oppdrag for domstolene og NAV. For ordens skyld gjøres det videre oppmerksom på at Kripos tidligere har avklart med Norsk akkreditering at det ikke er nødvendig å oppbevare alle resultater for å kunne akkreditere virksomheten, det er arbeidsmetoder og metodikk som må kunne dokumenteres.

Kripos støtter forslaget om å oppheve straffeprosessloven § 158 annet ledd tredje punktum.

Avsluttende bemerkninger

Kripos ser flere problemstillinger knyttet til behandlingen av DNA-profiler i DNA-registeret. I et par større, alvorlige straffesaker den senere tid har det vært reist spørsmål ved hvorvidt dagens regulering av DNA i politiregisterloven og straffeprosessloven ivaretar de behov som foreligger. Et eksempel er referanseprofil fra avdød, som det kan være nødvendig å oppbevare for å kunne foreta analyser av spormateriale mange år etter at dødsfallet fant sted. Videre viser flere uoppklarte drapssaker at avgjørelseskoder ikke bør være avgjørende for adgangen til å behandle opplysninger, da sakene ikke foreldes og gjenopptakelse vil være et aktuelt virkemiddel, ref. etableringen av den såkalte Cold Case-seksjonen ved Kripos. Vi vil komme tilbake til disse problemstillingene i en egen ekspedisjon.

Med hilsen

Ketil Haukaas

Saksbehandler Mari Hersoug Nedberg
seniorrådgiver
Telefon: +47 23 20 80 28

Kopi:
Det nasjonale statsadvokatembetet

¹ Folkehelseinstituttet ble virksomhetsoverdratt til Oslo universitetssykehus fra 1. januar 2017.